

DELO

KNJIŽNICA
TRST
NARODNA IN STUDijska

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 10. marec 1989 - Leto XLI. - Štev. 4.-5. - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 1400 lir

Jugoslavija in kosovska kriza

Izžetost sistema

Tov. Napolitano ocenjuje obisk v Beogradu

Načelnih komisije za mednarodna vprašanja pri KPI Giorgio Napolitano in senator Alessio Pasquini sta bila v Beogradu dva dni gosta ZKJ. Sestala sta se s tovariši Tupurkovskim, Dolancem in predsednikom Švarjem.

V: Kakšen je bil namen obiska?

O: Vabilo smo od ZKJ prejeli že pred časom v okviru tradicionalnih, pogostih in neformalnih srečanj med obema strankama. Ni dvoma, da so nam želeli iz prve roke postreči z informacijami in analizo o težavah, ki jih doživljata Jugoslavija in ZKJ. Sami pa smo ocenili, da je prav, da izkažemo v tem trenutku sočutje in solidarnost.

V: Na kakšno vzdušje sta naletela v Beogradu?

O: Ravno kar so se v Beogradu in drugod po Srbiji odvijale velike manifestacije proti odstopu treh kosovskih voditeljev. Ob odhodu pa so razkrivali zatoto, ki je s Kosova stremela izpodkopati ozemeljsko celovitost in državno enovitost Jugoslavije. Želimo si, da bi postopali preudarno in zmerno ter pri tem ne spregledali obstoja resnega političnega vprašanja in spora, zato pa poiskali uravnovešenih rešitev ob prispevku in soglasju vseh prizadetih strani.

V: Lahko torej govorimo o zelo napetem ozračju?

O: Tudi pri nekaterih stikih, ki smo jih imeli, je bilo zaznati močno napeto ozračje, ne le v političnem temveč že kar v čustvenem pogledu. Spopadajo se ne le nasprotujoči si interesi in stališča, marveč strasti, čustva, tradicije, ki koreninijo v preteklosti in se obnavljajo s presenetljivo vztrajnostjo. Hkrati pa smo med pogovori z voditelj ZKJ zaznali resen napor, da se temeljito razčlenijo procesi politične, gospodarske in družbene krize, ki tarejo Jugoslavijo, ter ugotovijo vzroki in pogoji sporov med narodi in republikani, nemara

(dalje na zadnji)

Kongres tržaške federacije KPI

Ozrimo se v današnjost!

Cossuttovi listini petina glasov

Tovarišicam tretjina mest v vodstvu

Fabio Inwinkl

Danes prevevajo Evropo novi odnosi, dramati se nov kvas tako na vzhodu kot na zahodu, padajo pod vprašaj stare pregrade in utesjenosti. V teh pogojih lahko Trst uveljavi davno, dolgo zatoto poslanstvo. Poenotenje tržišča EGS, odnosi z Jugoslavijo in Svetom za vzajemno gospodarsko pomoč, mednarodno popuščanje napetosti, tokovi demokratičnega prenavljanja v marsikateri državi vzhodne Evrope, sveža pozornost narodnostnim vprašanjem in kulturni pestrosti: na vseh teh poljih je mogoče obrniti stran.

Na kongresu tržaške federacije KPI so vztrajali pri potrebi, da se mesto osvobodi okov, ki mu branijo, da bi dohajalo čas in se rešilo tegob: logike podpornišтва, lokalistične zaplankanosti, ki prikriva utrjene koristi, odpora do novega tja do nestrpnosti in včasih kar rasizma.

Protislovja in meje krajevnega političnega in gospodarskega življenja so že zdavnaj očitna. Ni dolgo pa, kar so novi pojavi vzbudili ogorčenost. Znaki izrojevanja civilnega tkiva, ki so se z njim Tržačani ponašali kot z nedvoumno odliko, narekujejo danes globoko pre-

(dalje na zadnji)

Iz kongresne obravnave v Trstu

Pavel Fonda: «Nehajmo že s pravljico o sicer dobrem sistemu a slabi praksi!»

Opravičujem se, če bom govoril surovo, preprosto in shematsko, toda menim, da ni več časa za namigovanja in približnost.

Soglašam s tovariši, ki menijo, da bo 18. kongres pomenil korenit zasuk v zgodovini partije. Ne pritožujem se nad tem, kajti menim, da je skrajni čas, da izostrimo podobo partije po precejšnjih letih dvoumja, nejasnih stališč, ki so napajala ozračje nelagodja in potrnosti in v precejšnji meri prispevala k volilnim neuspehom.

Menim, da smo s kongresnim dokumentom pustili dvoumje za sabo, saj v njem jasno piše, da je KPI reformistična stranka ter da je ni mogoče imeti za klasično komunistično stranko, ki bi si za cilj postavljala komunistično družbo.

In tu res ne gre za besedno igro, kajti v tem stoletju je za milijarde ljudi beseda komunizem nedvoumno in neločljivo vezana na kolektivizacijo proizvodnih sredstev; na enopartijski sistem, v katerem je vsa politična in gospodarska oblast osredotočena v vodstvu te stranke; na ustoličenje marxističnen-leninistične ideologije kot uradne ideologije sistema itd.

No, KPI se ne poteguje za nobeno od teh prvin, še več, kritično izpostavlja njihove meje; zato je pravičnejša, bolj človeška družba, ki se zanjo potegujemo, tolikanj drugačna, da je res ne moremo imenovati komunistična, če se želimo izogniti dvoumju in nejasnosti.

Partija, kakršno prikazuje dokument, se več ne poteguje za odpravo zasebnega kapitala, temveč ga sprejema kot sestavino družbe, ki jo želi preurediti tako, da ga bo lahko nadzorovala, z njim upravljala, mu vsilila spoštovanje pravil.

Nekdo utegne pripomniti, da so to le pobožne želje; in težko je ugovarjati, saj je naloga neverjetno zahtevna. Na žalost pa ne vidim siceršnjih možnosti, kajti še bolj neuresničljiv in voluntarističen se je izkazal poskus, da bi se obrzadala ogromna in absolutna politična ter gospodarska oblast, ki jo v družbah realnega socializma povsem nenadzorovano ima v rokah ozka partijska oligarhija. Gre na žalost za oblast, ki je sistematično goltala svoje najboljše sinove.

Sprijazniti se moramo z dejstvom, da nas tudi znotraj partije globoko razdvaža ocena družb realnega socializma.

Osebnost si ne morem kaj, da bi njihove izkušnje ne imel za porazno, če le pomislim:

- da se poljska partija drži na oblasti le z bajoneti pred ljudstvom razvrščene vojske;

- da čehoslovaška partija ni deležna ljudske legitimacije, saj so jo vsilili tanki tujega vojaškega vdora;

- da je jugoslovanska partija v 40 letih pripeljala družbo na rob stradanja ter v položaj, ki se utegne iz ure v uro izroditi v oborožen spopad med njenimi narodi. Če pa bi, bogne daj, prevladala smer srbske partije in Milošičevića, bi bil družbi neizbežno usojen režim, ki bi se po svoji bedi in brezizhodnosti lahko v Evropi kosal le z romunskim in albanskim.

Z največjo grenkobo moram priznati, da ne čutim ničesar skupnega z omenjenimi partijami ter da gojim sočutje in naklonjenost do tistih sil, ki si znajo s težavami in junaško v tistih totalitarnih vladavinah izkrčiti kak pramen demokracije.

Ni mogoče več verjeti stari zgodbi «o sicer dobrem a slabo uresničenem siste-

mu», kajti še preveč jasno je postalo, da je že samo bistvo sistemov realnega socializma neustrezno.

Še preočito je:

- da ni demokracije brez pluralizma,
- da je politični pluralizem brez strankarskega pluralizma groteskna farsa,
- da ni političnega pluralizma brez gospodarskega pluralizma,
- da gospodarstvo ne more delovati mimo tržnih mehanizmov, ti pa terjajo nezanimljiv delež zasebne lastnine proizvodnih sredstev.

Žalostno je, toda vse kaže, da je tako!

Na Madžarskem so iz teh razmer potegnili neizprosne zaključke; da bi se rešili pred neogibnim polomom, so že uvedli:

- strankarski pluralizem,
- delniške družbe in borzo,
- zasebno lastnino podjetij do 500 zaposlenih itd.

V bistvu oživljajo pred 40 leti ukinjeni kapital!

Vprašati se kaže, kakšna bo čez 2 leti ali 3 razlika med madžarskim sistemom in, denimo, švedskim; in če je ne bo, kot vse kaže, nas bo mučil tesnoben dvom, ali je bilo potemtakem nujno iti skozi stalinistično strahovlado, krvavo kopel leta 1965 ter desetletja zatiralskega in policijskega režima!

Dragi tovariši! Res ne varjamem, da lahko neuspeh KPI v zadnjih letih pripišemo njenemu usihajočemu komunizmu! Saj nas volilci niso zapuščali na levice. Žal mi je, toda mnenja sem, da je danes v Italiji kot po vsej Evropi prav malo želje o komunizmu. Ne morem si predstavljati v naši družbi ne mladih pa tudi ne manj mladih, ki bi se navduševali nad komunistično družbo. Komunistični partiji bi danes bilo neogibno usojeno, da se skrči na nepomembno skupinico, kot so že danes malo-ne vse komunistične partije na Zahodu.

Nismo se pa zato tukaj zbrali, da zgolj zabeležimo, kar zapuščamo, pa čeprav razumem, kako utegne biti za marsikoga boleč zaton idealov, ki je vanje verjel in ki je zanje toliko žrtvoval.

Tu smo predvsem zato, da se ozremo v bodočnost, v to, kar nas čaka; in prepričan sem, da gre za izjemno zanimiva obzorja.

Bitka za boljši svet se mora pač nadaljevati, pa čeprav za drugačnimi sredstvi. Čakajo nas usodni spopadi z vprašanji ekologije in demografske eksplozije, ki bodo v kratkem predruščila naše življenje. Čaka pa nas zlasti izziv mogočnih gospodarskih in političnih oblastništev, ki se ne nameravajo prepustiti obrzdanju in nadzoru, pač pa silijo v manipulacijo družbe. Čaka nas poglobljeno preučevanje mehanizmov oblasti ter delovanja odkritih in prikritih, zakonitih in nezakonitih krogov, ki se vanje neprenehoma, kot v kalejdosko-

pu prelivajo težko pregledni interesi in zavezništva, ki so za družbeno življenje odločilnega pomena. Seveda nismo pri tem nepreskrbljeni, saj imamo za sabo bogato izkušnjo analiz in političnega boja, ki jo ne kaže prezreti, kaj šele zavreči; obogatiti jo moramo in dopolnjevati.

Sicer pa se danes v Italiji odpira politični prostor, ki komaj čaka, da ga kdo zasede. PSI se je pomaknil proti sredi, izvotlil svojo kulturno in politično vsebino ter jo nadomestil le s praznimi, efektnimi čenčami, ki so vredne rekla-

mnih prizorčkov in prekrivajo zakulisne oblastniške in zavezniške poteze ne toliko s političnimi kolikor prej z gospodarskimi vplivnimi krogi. KPI je zato danes edina pomenljivejša levičarska sila; zato lahko postane oporišče vseh tistih družbenih slojev, ki želijo napredovati, družbo presnovati ter počlovečiti kakovost življenja. Menim, da ga ni boljšega in bogatejšega vira za te družbene sloje od tistega, ki ga ponuja kongresni dokument.

Še zlasti pa ni danes v Italiji politične sile, ki bi se lahko ponašala s prista-

ši, ki jih navdaja tolikšen etični naboj, tolikšna poštenost in požrtvovalnost, s kakršnimi so komunisti polnih prgišč sejali po svetu. V ponos nam je, da nam nikakršna lobby ne veže rok, niti ne pogojuje političnih dejanj. Čas je, da si zavijamo rokave in da se z navdušenjem lotimo mednarodnega političnega trenutka, ki je v markikaterem pogledu očarljiv. Gorje nam, če bi z umazano vodo odvrgli tudi otroka, če bi se odpovedali izkušnji preučevanja, političnega dela in bojev, ki jih je rod za rodom nakopičil.

Edvin Švab: Za nadpovprečno stopnjo medčloveških odnosov v partiji

Tovarišice in tovariši,

govoril bom o Slovencih, o delu italijanskih državljanov slovenskega materejnega jezika.

Glede na osebne in skupinske izkušnje, žal tudi negativne, si želim, da bi v našem javnem in notranjem delovanju in izražanju dosegli pozitivno in nadpovprečno stopnjo čistega, odkritega, korektnega in motiviranega odnosa do ljudi in problemov. Ker so vsa ta vprašanja široko prisotna v naši partiji, bom tu še enkrat govoril o Slovencih, to je o ljudeh in skupnosti, narodnosti, ki ima kot vsaka narodnost, recimo italijanska v Jugoslaviji, dve domovini. Eno ključno matična domovina ali matica in eno nova domovina ali država ali družba ali ljudstvo ali mačeha. Skratka domovina, v kateri posameznik in skupnost živi in dela, domovina, ki jo soustvarjaš v dobrem in slabem. O velikih temah kot so mir, združena Evropa, svoboda, demokracija smo si menda vsi na jasnem. O teh vprašanjih je postal jezik univerzalen.

Šibki smo v majhnih, vsakodnevnih problemih.

Tajnik Costa je dobro obdelal vprašanje Slovencev. Na to temo smo prejeli celo pohvalo predstavnika Slovenske skupnosti, ko je rekel, da smo edina stranka, ki zagovarja in ščiti enakopravnost Slovencev.

Kaj torej lahko rečem novega? Novega nič.

Med obveznostmi našega dela od Rima do Milja in Trbiža ponavljam tri življenjske sestavine za ohranitev in razvoj slovenske narodne skupnosti v Italiji: gre

za jezik, gre za definicijo, za določitev in priznanje življenjskega prostora Slovencev, gre za zaščitni zakon.

Jezik posameznika in skupnosti je lahko samo toleriran kot n.pr. v novi deželni verziji statuta KGS, ko pravi, da se lahko uporablja slovenski jezik. Gre torej za načelno rešitev, ki lahko pomeni ali smo toleranco ali polnopravno družbeno priznanje. To zadnje pomeni, da lahko uporabljate jezik brez incidentov tudi v javnosti.

Včeraj sem za družbo naročil pijači v baru na trgu della Borsa v slovenskem jeziku, kljub temu, da v baru niso poznali slovenščine, smo bili postreženi z nasmeškom in simpatijo. Ali ni lepo? Slovenci smo globoko prizadeti, da nam država in dežela in še marsikdo, ki se izpostavlja žarkom sonca Alpe Jadran, zavračajo uporabo slovenskega jezika.

S prepovedjo uporabe slovenskega jezika, ne z dekretom, ampak de facto, smo se marsikje skoraj sprijaznili in nismo reagirali, kakor bi morali.

Poleg dežele, ki zavrača slovenske prošnje, je zelo očiten umik člana 60 iz kolektivne delovne pogodbe javnih ustanov. Ta člen je predvideval odškodnino za znanje drugega jezika.

Zato pozivam celotno partijo, ustanove in množične organizacije, sindikate, tovarniške svete, da pri svojih načrtih in delu upoštevajo tudi ta načelen problem.

Glede življenjskega prostora Slovencev še nisem slišal natančnejše uradne definicije. Mi, nekateri imed nas, govorimo o 35 občinah v pokrajinah Trst, Gorica, Videm. O tem pričakujem opredelitev tov. Cervettija.

Mislím, da obravnava tega dejstva ne pomeni ingerenco v pristojnosti goriške in videmske federacije.

Tretja točka, zakon.

Slovenci pravimo, da nas zakon ne bo rešil asimilacije in propada kot skupnosti, če ne bodo tudi sami aktivni.

Nekaj pododnega velja tudi za italijanski del družbe, še sebnó za nas ali za vas tovariše komuniste italijanskega jezika. Izglasovati zakon za zaščito manj-

šine pomeni prvi del družbene obveznosti in volje ter načelne politične izbire, da se neka skupnost neka posebnost ohrani.

Drugi del je v vsakdanji praksi, ko moraš uresničevati jamstva, ko moraš z lastno odprtostjo, z lastnim ponosom, z lastno kulturno stopnjo in širino uveljavljati ohranitev in s tem dobro počutje neke posebnosti, ki ji pravimo slovenska narodna skupnost.

Glede podružbljanja vprašanja narodnosti in manjšine še eno misel. Naša krajevna informacija od Dela in Lavoratore do italijanske in slovenske postaje RAI v Trstu pa do Primorskega in Piccola je prilagojena čitatelju, poslušalcu, uporabniku. Ali ni že dozorel trenutek, ko govorimo o Evropi, ko citiramo Berlinguerjevo tezo o svetovni vladi, da začnemo razmišljati, pa tudi ukrepati, o novi obliki informacije, da se izognemo getiziranju našega znanja in poznavanja. Ali ne bi lahko Rai imel eno samo informacijo v obeh jezikih, Primorski italijansko prilogo, Piccolo obratno, Lavoratore in Delo imela skupno izdajo?

Edvin Švab

Darovi in prispevki

Ob poravnavi naročnine so v sklad Dela prispevali tovariši:

Jagoda Marija Cesar - ul. Fabio Severo 10.000 lir, Mirko Colja - Devin 3.000 lir, Klun Jušt - Krmenka 3.000 lir, Emil Maver - Sv. Barbara 38.000 lir, Rudi Sedmak - Vižolje 3.000 lir, Ivan Slavec - Dolina 3.000 lir, Bernard Slavec - Dolina 3.000 lir, Anton Savron - Dolina 8.000 lir, Bruno Prašel - Dolina 5.000 lir, Jušti Zerjal - Dolina 3.000 lir, Dorči Maver - Boljunec 10.000 lir, Mario Kozina - Boljunec 4.000 lir, Vzpi-Ampi Partizanski Klub - Boljunec 10.000 lir, Josip Lovriha - Dolina 3.000 lir, Josip Sancin - Dolina 3.000 lir, Slavko Žerjal - Boršt 3.000 lir, Bruno Žerjal - Boljunec 8.000 lir, Karmelo Maver - Boljunec 3.000 lir, Drago Ota - Boljunec 20.000 lir, Mario Puntar - Prosek 3.000 lir, Leopold Vatovac - Deviščina 8.000 lir, Mirko Luxa - Prosek 5.000 lir.

Štirje rodovi
ga poznajo!

Novo vodstvo

Nadzorni odbor

Luigi Bianchi
Mariolina Brattoni
Lino Crevatin
Franca Cuffaro
Albert Čuk
Tatjana Čuk
Rinaldo Del Savio
Annamaria Depangher
Luigi Gambardella
Gabriella-Jelka Gerbec
Riccardo Luccio
Claudia Ponti
Sergio Tremul
Robeto Weber
Igino Zacchigna

Pokrajinski odbor

Giorgio Apostoli
Maria-Marina Bernetič
Tamara Blažina
Willer Bordon
Miloš Budin
Arturo Calabria
Giorgio Canciani
Igor Canciani
Nives Cossutta
Nico Costa
Antonino Cuffaro
Claudio Cumani
Alida D'Alesio
Diana De Rosa
Giorgio De Rosa
Giorgio Depangher
Giorgio Fortunat
Alberto Gagliardi
Boris Iskra
Anamarija Kalc
Ravel Kodrič
Perla Lusa
Vincenzo Marinelli
Ezio Martone
Gianni Menegazzi
Sergio Minutillo
Fausto Monfalcon
Silvana Monti
Ester Pacor
Sergio Perini
Maurizio Pessato
Ugo Poli
Giorgio Rossetti
Stojan Sancin
Sonja Sirk
Stelio Spadaro
Stojan Spetič
Edvin Švab
Claudio Tonel
Alessandra Tribuson
Dušana Valecich
Fulvio Vallon
Roberto Viezzi
Dennis Visioli
Antonia Zanin
Rada Zergol
Gabriella Zubelli

Kvas pluralizma v tržaški cerkvi

Te dni se izteka dvotedenski slovenski del tržaškega ljudskega misijona. O pobudi škofa Bellomija se je uredništvo Dela pogovorilo s tajnikom slovenskega misijona gospodom Dušanom Jakominom. Pri pogovoru je sodeloval tudi škedenjski župniji dodeljen redovnik gospod Jože Lampret iz Ljubljane.

V: Gospod Jakomin! Kako bi našim bralcem zgoščeno predstavili namen in pomen tržaškega ljudskega misijona?

O: Glavni namen ljudskega misijona je seveda izrazito in čisto verske naravne. Gre za reevangelizacijo našega človeka, da bi odkril svoje krščanske korenine, se poglobil v spoznanje verskih resnic in skušal živeti po Kristusovem nauku v današnji družbi. Poleg glavnega pa ima misijon še druge, stranske pomene. Najprej je tu socialni pomen: cerkev odkriva, koliko je potreb okoli nas. Ogromno je enočlanskih družin; veliko na rob družbe odrinjenih ljudi, ki niti ne potrebujejo denarja ali kruha, žejni pa so besede, ker so osamljeni. Seveda je še veliko bede, a najpogostejša tegoba je osamelost, zapuščenost. Današnji človek teka, nima čaša, ne razmišlja o množici osamljenih ljudi, ki jih obup pripelje včasih na prag samomora.

Misijon pa ima tudi kulturni pomen. V mislih imam zbornik, ki je na tem, da izide. Pod naslovom «Trieste: lineamenti di una città» (Trst: poteze nekega me-

sta) smo zbrali prispevke 40 izobraženec, med njimi najdeš 9 Slovencev. Škofova želja je bila, da bi knjiga izšla tudi v slovenščini, toda za ta podvig nam je zaenkrat zmanjkalo moči in časa.

V: Kdaj je v Trstu zadnjič potekal misijon?

O: Zadnjič je v samem mestu potekal misijon leta 1957; zaobjel je skoraj vse župnije. Sem pa tja so poedine župnije tudi pozneje priredile svoj misijon. Tako Križ 1963 ali 1964 med zadnjimi.

V: Gospod Lampret! Katero večje mesto v Italiji ali Sloveniji je bilo v bližnji preteklosti deležno sorodne izkušnje?

O: V Sloveniji so bila v zadnjih časih prizadevanja, da bi misijon zajel po več župnij ali mest. Tako nam je znan misijon, ki je zajel celotno Ljubljano. Bilo je nekaj enkratnega; poleg župnij so se vanj vpregli kulturniki, študentje itd. Poznamo dalje področni misijon, ki se vanj vključuje dekanija: tako v Slovenski Bistrici in drugod. Izkazalo se je, da je uspeh boljši, če zajame misijon več ljudi. Italijanske izkušnje pa nemara bolje pozna gospod Dušan...

V: Da... gospod Dušan: tržaški misijon je pravzaprav že ob sami napovedi požel pozornost v državnem merilu. Kako si to odmevnost razlagate?

O: Po naključju sem bil pri škofu prav tedaj, ko se je pri njem zglasil ča-

snikar Repubblice rekoč, da bi se rad z njim pogovoril, ker je misijon vzbudil dokajšnjo pozornost v Italiji. Misijon je sicer stara oblika dela v katoliški cerkvi. Priporočali so jo vsi papeži. Je pa mejnik leta 1960: dotlej je bil cerkveni krov edini kraj misijona. Tedaj pa so vpeljali možnost tako imenovanih «shajališč». Misijon traja dva tedna. V prvem tednu misijonar obiskuje družine, se sam ljudem približuje v «shajališčih». Med tržaškim misijonom je njihovo število naraslo od začetne zamisli 1594 na kakih 2000. Po 15 do 20 ljudi se zbere na enakopraven razgovor. Z nove oblike nekateri ne soglašajo. Naš škof pa jo podpira in se je zanjo odločil.

V: Nekateri očitajo pobudi tržaške škofije, da budi neustrezen vtis grešnega, pogubi zapisanega mesta. Kakšna je vaša zavrnitev?

O: Znana je zgodovina Trsta v verskem pogledu. Mesto je bilo trgovsko, liberalno; ni bilo v njegovi uradni javnosti prostora za verso stvar. Pomislimo le na bitke, ki sta jih v preteklosti bili mestna uprava in kurija. «Grešno mesto» je pač krepek izraz, ki poenostavljeno opozarja na problem. Mesto ima svoje življenje, ni mogoče o njem trditi, da je v celoti grešno ali pa ne. Pogovarjal sem se z italijanskim misijonarjem, ki ima za sabo izkušnjo 24 misijonov. Priznal mi je, da je Trst nekako «trši oreh», v njem je čutiti večji odpor kot drugod. Poprečni Tržačan živi pač v dokajšnji blaginji. Verska uteha mu je odveč. Skrbi ga avto, zabava, obleka, užitek. Potrošniška miselnost močno vpliva na današnjega človeka, da hodi mimo duhovnih vrednot, da sploh ne govorimo o verskem življenju.

V: V čem prepoznavata svojske poteze slovenskega dela misijona?

O: Škofa smo prosili, da bi v času ločeno izpeljali slovenski misijon iz čisto praktičnih, ne političnih razlogov. Priprava je bila le skupna. S slovenskim misijonom pa je seveda prišla posebej do izraza — ne bom rekel: slovenska cerkev — pač pa slovenska verska skupnost s svojskimi potezami pa tudi z določeno mero avtonomnosti, kajpak strogo v sklopu škofovih navodil, a vendar

po smeri, ki bolje ustreza našemu človeku.

V: Gospod Lampret! V čem odkrivajte v tržaškem misijonu razločke glede na izkušnjo ljubljanskega misijona?

O: Ljubljanski misijon se seveda ni lotil vprašanja dvojezičnosti. Zato smo se morali za tržaškega naučiti, kako bi se na nevsiljiv način približali in nagovorili tudi ljudi, ki slovenščine ne obvladajo ali pa gojijo do nje drugačna mnenja. Misijonarje smo zato izbrali med brati, ki vsaj pasivno obvladajo italijanščino. Lahko bi navajal čudovita doživetja v narodnostno mešanih družinah. So pa še drugi vidiki: tržaško življenje je v družbenem, gospodarskem, kulturnem pogledu svojsko. Na miren in nevsiljiv način smo te poteze odkrivali. Živo je zanimanje za slovenstvo pri naših ljudeh, čeprav živijo v italijanskem okolju.

V: Kakšna vprašanja so prišla v neposrednem stiku z ljudmi najbolj do izraza?

O: Pri starejših ljudeh je pogovor seveda najprej stekel okrog njihovega porekla, njihovih mladih let. Čutiti je neke vrste domotožje, nostalgijo za «zlatimi časi», ki so za vselej za nami. Toda ljudje živijo tudi svoj čas in prav je, da so začutili, da imajo misijonarji dovolj posluha zanje. Zaznali smo tudi, da so tukajšnji rojaki zelo navezani na razmere v Sloveniji. Živo so te dni spremljali dogajanje na Kosovu. Spraševali so nas o družbenem, verskem in kulturnem življenju v Sloveniji. Vzajemno smo se bogatili. Želimo si, da bi z iztekom misijona ne bilo tudi konec spletnja teh vezi.

V: Gospod Jakomin! Med uvodne prireditve ste uvrstili tudi predavanje pesnika Cirila Zlobca, sicer člana CK ZK Slovenije. Revija Zaliv je potezo označila kot «tvegano zadevo», «kvalificirani katoliški razumniki» pa naj bi jo ocenili kot «groteskno». Imate pripombo?

O: Prvič, imam se za svobodnega človeka. Kakor sem se o tem svobodno odločil, tako seveda dopuščam, da vsadko to svobodno sprejme ali pa ne. V pluralistični družbi ima vsakdo pravico do lastnega mnenja. Zakaj sem pova-

bil Cirila Zlobca? Marsikaj me veže nanj. Skupaj sva obiskovala semenišče v Kopru, stric njegov je bil župnik v moji rojstni vasi, marsikaj skupaj čutiva. Zelel pa sem tudi misijon odpreti, pokazati našim ljudem, da misijon ni namenjen samo vernikom; da podajamo roko tistim, ki so od nas ločeni a ne oddaljeni. Povabil sem ga torej in mu prepuštil izbiro snovi. Sprejel je in takoj sva se zedinila o naslovu. Preprosto, brez drugih namenov.

V: Za izčrpnjši obračun misijona je nemara prezgodaj. Ostanimo zatorej pri prvih vtisih...

O: Težko je o obračunu sploh govoriti. Tu smo pač na nekem duhovnem, božjem polju in tvegano je ugihati, kaj se v človekovi notranjosti odvija. Govorimo lahko le o osebnih človeških uspehih. Moj odgovor se zato glasi: nekaj se je vendarle dogajalo! Slovenski človek je bolje spoznal ali celo odkril slovensko cerkev, da ima možnost zadihati, prosto povedati svoje mnenje, pomisleke, tudi kritike; odprl se mu je nov, pluralistični pogled na stvarnost tukajšnje cerkve.

V: Obema prisrčna hvala za pogovor.

Cerkvene preglavice

Zgodovinsko sredinsko jedro Krščankse demokracije je na državnem kongresu očitno ocenilo, da je stranka dokončno okrevala od volilne slabokrvnosti; odvrгла je berglo notranje De Mitove «levice» in s Forlanijem spet sama zgrabila za krmilo. Previdnejše cerkvene kroge pa (tako uradni Osservatore romano, jezuitsko Civiltà Cattolica ter glasilo Katoliške akcije Segno sette) skrbi, da bi ta zasuk spet ne zrahljal vezi med KD in civilno družbo ter dal novega duška «bridkemu in razvpitemu moralnemu vprašanju».

8. marec ni bil in ni odveč

Razgovor s tovarišicami o «slavnih» 33 odstotkih

Ženske smo si od začetka organiziranih nastopov, pa naj bo to pred 100 ali pred 80 leti, marsikaj priborile. To ni bila le zasluga 8. marca, kot niso zasluga 1. maja vse delavske pridobitve. Datumi in obletnice so le simbol. Poudarek, ki smo ga tudi letos ob našem prazniku našle v časopisih in med tovariši, pa kaže, da je ta simbol še vedno živ, kot je živo žensko prizadevanje. Ob tem si pa ne skrivamo, da je pot do dejanske enakopravnosti ženske v družbi še dolga, posebno če pomislimo na nerazvite države. Da bi povečala vpliv ženske vsaj v svojem okviru, je italijanska komunistična partija letos sprejela načelo, da mora biti v vodstvih ena tretjina žensk. Smo torej še daleč od prirodne polovice, ki so si jo že skoraj priborile ženske severnih evropskih držav. Še tu pa same izvoljene trdijo, da je zastopanost v političnih organih začetna točka za dejansko enakopravnost v družbi. In vendar je že odločitev partije, da se spoprime s to nalogo zbudila vrsto dvomov. O tem smo spregovorile z nekaterimi tovarišicami, ki so aktivno vključene v življenje partije.

1. Kaj se bo po tvoje spremenilo v partiji s tem, da bodo ženske imele eno tretjino mest v vodilnih organih? Kakšne druge spremembe bi morali vpeljati v načinu dela, da bi ženske resnično lahko vplivale na stališča in politiko partije?

2. Ti si že več let aktivna v partiji. Kakšne težave si pri tem imela kot ženska v različnih obdobjih in kako so vplivale na tvojo zavzetost?

3. Je aktivnost v partiji oziroma izven doma in službe nasploh povzročila probleme v tvojem zasebnem življenju in kako si jih doživljala oziroma rešila?

1. Jelka: Smatram zelo pozitivno, da bo toliko žensk moglo doprinesti k delu partije, k izdelavi njene politične usmeritve, k izvajanju njenih načrtov.

Ženske bodo nosilke novih izkušenj, ki bodo razširile splošna politična obzorja. Obenem bodo nosilke kolektivne ženske kulture, ki bo brez dvoma močno prispevala k obogatitvi splošne kulture naše partije.

Menim tudi, da bo ta močnejša ženska prisotnost okrepila v naših vrstah splošno zavest po še večjem prizadevanju za uveljavitev pravic državljanov. Ženske so namreč zelo tenkočutne za ta vprašanja že po sami vzgoji, a tudi v kolikor se mnoge, po ustavi predvidene ženske pravice, še ne izvajajo.

Vsekakor, da bi ta ženska prisotnost še več pomenila, bo treba poiskati nov način soočanja med samimi ženskami in spodbujati skupinsko obdelovanje idej, predlogov, načrtov, pa tudi pobud, da bi mogle tako ženske s kolektivnim in čimnotnejšim posegom bolj vplivati na splošno razpravo in na začetovanje politične linije in programov.

1. Tatjana: Najprej naj povem, da seveda nimam ničesar proti prisotnosti žensk v vodilnih organih, nasprotno. Moralo bi biti vsaj 50 odstotkov žensk v njih. Ne strinjam pa se, da se to doseže takorekoč po normativni poti. Zahtevo smo postavile ženske same, toda koliko članic partije je bilo v te priprave vključenih? Spominjam se zborov žensk komunistk, na katerih bi udeležeske lahko prešteli na prstih. Ne bi bilo primerno, da za mnenje vprašamo tudi tiste ženske, ki so bile odsotne? Da zvemo, zakaj se ne vključijo v politično delo?

Odgovor bi seveda bil v večini primerov: ker nimam časa. Posledice smo že videli pri pokrajinskem kongresu v Trstu. Iz vodilnih organov so izpadli ljudje, moški, ki so veliko prispevali k delu partije. Izvoljene ženske bodo sedaj nosile veliko odgovornost. So nanjo pripravljene? Bodo zmogle držati korak s tovariši, ki so rešeni vrste ženskih skrbi? Ne bi bilo bolje, da dolžnosti, ki jih mora opravljati vodstvo, prepustijo ljudem, ki imajo več časa, pa naj bodo

moški ali ženske? Ne bi bilo bolje, če bi zahtevali od njih, da zagovarjajo tudi reševanje ženskih vprašanj, kot zahteva manjšina podporo večine? Ženske nismo manjšina, smo pa v današnji družbi v istem položaju.

1. Nadja: To, da se ženske v večjem merilu vključijo v politično življenje, je velik doprinos k reševanju problemov, ki se neposredno vežejo na ženski svet. Vendar sem prepričana, da si partija ne more in ne sme umiti rok s tem, da svoja vodstva napolni s 30% žensk. Metanje prahu v oči ne služi nikomur, niti partiji. Povem to, ker mi gre na živce sestavljanje raznih kandidatnih seznamov z npr. desetimi tovariši, dvema žensko in enim Slovencem, samo zaradi tega, da se pokažemo demokratični do vseh. Ali mislite, da smo s tem že rešili tri četrt problemov? Prav je, da se skupaj rešujejo problemi, da tovariše in tovarišice, ki jih izvolimo, dobro izberemo, da bodo res ustrezali funkciji, katero bodo opravljali. Voliti tovariše in tovarišice, samo da imamo na papirju par imen, je smešno.

Na delovanje nekega odbora ali sekcije vpliva veliko stvari. Najprej skupina, ki skupaj deluje, se mora med seboj dobro razumeti. Kolektivnost v neki skupini lahko privede do zelo dobrih uspehov.

Večkrat se zgodi prav mladim ljudem, da sprejmejo funkcije in se potem komaj zavejo, da o tistem delu znajo zelo malo ali nič in da jim manjka podlaga.

Mislím, da bi se morali naši kandidati učiti na raznih seminarjih in, zakaj ne,

Ženski svet

LET. IX - 1931.

tudi v političnih šolah, preden sploh funkcijo sprejmejo. Važno je pripravljati vodilne kadre.

Na koncu naj dodam, da sem vseeno prepričana, da ženske veliko pripomorejo k boljšemu delu vodilnih organov. Ženske s svojim delom morajo doseči to, da mora reševanje problemov, ki se tičejo ženskega sveta, postati nekaj avtomatičnega, vključenega med probleme celotne družbe.

IGIJENA

2. Jelka: Da, v partiji sem aktivna od leta 1947. Še prej, in sicer od leta 1944 dalje, sem pa delovala v vrstah komunistične mladine.

Glede težav, naj povem, da je zlasti v prvih obdobjih političnega dela, ko je nekdo iznesel predlog za nove odgovornosti, ki naj bi mi bile poverjene, večkrat moška večina odbila take predloge, češ da sem premlada. Tudi ko so mi priznavali, da sem «marljiva», «predana», «sposobna», in podobno, sem bila vedno «premlada» in to tudi, ko sem isela trideset in več let... Taka zadržanja me sicer nikoli niso upognila ali spravila v obup. Svoje delo, na mestu, ki mi je bilo določeno (včasih, če hočete «dovoljeno»), sem vztrajno nadaljevala in vmes vlagala svoje napore za uveljavitev žensk. Skušala sem delati čimbolje, da bi mogla dokazati, kako so ženske prizadevne, četudi «mlade». Reči pa moram, da so mi v kasnejših časih sicer ponujali tudi odgovornosti, ki so se mi pa zdele zame prevelike. Takrat sem se tudi upirala. Večkrat pa ni obveljala moja.

2. Tatjana: Dolgo let se mi je zdelo, da nimam težav zaradi tega, ker sem ženska. Težave sem pripisovala pomanjkanju poguma, da bi na primer spregovorila in svoje mnenje predstavila kritiki. Toda ta strah pred javnim nastopom ni stvar vzgoje ženske? Imela sem težave s časom. Toda koliko tovarišev, ki so prišli na večerni sestanek, je imelo za seboj službo, kosilo, pranje, likanje, večerjo, skrb, da mi recimo dež ne bo zmočil perila? Ugotovila sem, da ne

nastopam enakopravno in da nima smisla, da se delam, kot da bi bila drugim enaka. Zato sem začela izostajati od sestankov, odhajati, ko nisem več mogla slediti razpravi. Ko sem imela majhnega otroka, sem sploh izginila. To ni moglo ostati brez posledic na mojo zveznost in prisotnost.

2. Nadja: Bila sem najprej aktivna v ZKMI, nato pa v svoji sekciji. Večjih težav nisem imela, vendar sem videla, da probleme, ki se neposredno vežejo na ženski svet, smo obravnavali zelo malo ali nič.

3. Jelka: V časih ni bilo vse enostavno, zlasti ko mi je mama, ki je živela z mano, zbolela in je na to močno ošibela, sem imela veliko težav. Preurediti sem si morala družinsko organizacijo in najti zunanjo pomoč, ker sem bila v tistem času že v parlamentu. Se pravi: organizacijsko sem zadevo rešila, iz čustvenega ozira pa ni bilo enostavno, ker je mama verjetno močno trpela, da sem bila vedno daleč. Tako tudi drugi svojci. Morda se pa tega bolj danes zavedam, kot takrat, ko sem bila utopljena v raznovrstne probleme daleč od doma.

3. Tatjana: Pomanjkanje časa, tistega, ki sem ga odločila posvetiti politič-

ŠVEDSKI ELEKTROLUX

Ni lepšega dekleta, kot je Slovenka v narodni noši

nemu delu, seveda občutim v privatnem življenju. Poiskati sem morala ravnovesje, ki se sproti ruši. Zavidam moškimi, da gredo na sestanek, da preberejo časopis brez občutka krivde? Prepričana sem, da je v današnjem času edini način, da se ženska res enakopravno vključi v politično življenje ta, da se odreče družini ali vsaj otrokom. S tem pa se odreče svoji ženskosti, torej se ne vključi kot ženska, temveč postane enaka moškemu. Razen seveda, če ni tako srečna, da kdo drugi skrbi za domače delo, pri tem pa ostanejo občutki krivde do otrok. Teh občutkov pa se ne more enostavno znikati, ker otoci danes resnično trpijo zaradi odsotnosti staršev, in to obeh.

3. Nadja: Sem še mlada, imam komaj 22 let. Imela sem 15 let, ko sem stopila v ZKMI in do danes sem bila vedno aktivna. Prišel je čas, ko se sprašujem, če je ta čas prepreden z delovanjem na kulturnem področju in pa političnem področju imel smisel. Napolnil je do zadnjega kotička moj prosti čas.

Vem, da je imel ta čas smisel, ker v določene vrednote še verujem in določni ideali še barvajo moj pogled v svet. Vendar sem večkrat izčrpana, a vztrajam, ker vem, da te vrednote in ideale najdem prav z delom v partiji.

Kako iz slepe ulice?

Slovenski socialisti po tržaškem kongresu PSI

Nedavni pokrajinski kongres tržaških socialistov ni razčistil nekaterih osnovnih političnih dilem in protislovij, s katerimi se sooča Craxijeva stranka na pokrajinski ravni. Gesla o modernosti in o pospešenem stopanju Trsta proti združenju Evropi se namreč zelo težko ujemajo s političnimi načrti nekaterih vidnih strankinih voditeljev, da je treba melonarsko gibanje čimprej spet aktivne vključiti v politična dogajanja in odpreti listarskim predstavnikom pot v pokrajinski in v tržaški občinski odbor. Dosedanji tajnik Arduino Agnelli se je vseskozi vneto ogreval za privilegirane odnose z Listo, njegov naslednik Alessandro Perelli pa ni še jasno razkril svojih kart; že v zahvalnem nagovoru takoj po izvolitvi pa je dal jasno razumeti, da bo glede odnosov z melonarji na-

dajeval poti svojega predhodnika. Zanimivo bi bilo preveriti, kaj misli o taki protislovni politiki ministrski podpredsednik Gianni De Michelis; v začetku februarja je namreč v Trstu dejal, da se mora mesto, če se hoče res razviti v moderno evropsko središče, otresti municipalizma in lokalistične politike, ki sta pogubno vplivali na razvoj teh krajev.

Velika protislovja pa so prišla do izraza tudi pri obravnavanju slovenske problematike. Agnelli je v svojem poročilu popolnoma prezrl manjšinko vprašanje; to so mnogi slovenski socialisti na tistem pozdravili, saj bi tajnik, če bi o tem kaj sprgovoril, gotovo spet potegnil na dan svoja dobro znana promelonarska stališča o naši zaščiti. Slovenski socialisti so med razpravo precej močno udarili po Agnelliju; pri tem je

bil najbolj kritičen deželni svetovalec Tersar. Senatorju, je med drugim očital, da se v Rimu vse prej kot ogreva za zaščito Slovencev.

Tersar očitno potrebuje tudi slovenskih moči za utrditev svoje De Michelisu zveste struje. Na Pomorski postaji pa je nastopil tudi kot nov leader slovenske strankine komponente, ki jo je volilni sporazum PSI-LpT iz leta 1988 močno ošibil in politično diskreditiral. Slovenski socialisti so tako morda dobili novega glasnika, gotovo pa ne morejo biti zadovoljni z zadržanjem PSI do vprašanja zaščitnega zakona. Napoved ministra Maccanica, da bo vlada predložila svoj zaščitni predlog je naletela na sumljiv molkt deželnih in tržaških voditeljev PSI. Le-ti so se pred kratkim srečali s predsednikom SZDL Slovenije Smoletom, ne da bi v delegacijo vključili Slovence. Morda so se zbali, da bi pred Smoletom osporaval stališča deželnega tajnika Sara in podpredsednika deželne vlade.

Šport in slovenščina v rajonskem svetu pri Sv. Ivanu: znaki streznitve?

Dogodki so širši zamejski javnosti bolj ali manj znani. Pred mesecem dni je zasedal svetoivanski rajonski svet. Na dnevnem redu je bilo srečanje s športnimi društvi iz področij. Sv. Ivana, Lonjerja in Katinare. Med drugimi sta bila prisotna tudi predstavnika SZ Bor in KK Adria; nad njima sta se z običajnim vpitjem in neotesanim ravnanjem znesla misovska svetovalec. Sejo sta predstavnika naših društev zapustila iz protesta; pridružili so se jima komunistični svetovalci ter svetovalec SSK.

Do takega epiloga je prišlo predvsem zato, ker je predsednik rajonskega sveta, socialist Albin Spetič, prenežno posegel, tako da dejansko ni prisilil razgrajčev, da bi molčali ali pa odšli.

Dogodku je sledilo protestno zborovanje vseh slovenskih organizacij iz Sv. Ivana, Podlonjerja, Lonjerja in Katinare; na njem je predstavnik KPI predlagal, da bi vse prisotne organizacije osvojile skupno resolucijo, pod katero naj bi se podpisali vsi demokratični prebivalci tega predela, ne glede na narodnost. Resolucijo bi nato predložili rajonskemu svetu. Na seji pa so prišli na dan tudi drugi predlogi.

Medtem je prizadeti predsednik Spetič s pismom uredništvu Primorskega Dnevnika odgovoril na «obtožbe». Pri tem moramo poudariti, da je v pismu precej netočnosti oz. zelo osebnih interpretacij dogodkov.

V ponedeljek, 6. marca so na seji svetoivanskega rajonskega sveta vsak svojo resolucijo predstavili LzT, MSI, KPI in SSK. Lahko si predstavljate, da so si bile prvi dve in zadnji dve diametralno nasprotni. Listarji in misovci so predlo-

žili to, kar so predstavili v vseh tržaških rajonskih svetih, medtem ko sta resoluciji KPI in SSK bolj specifično obravnavali zgoraj navedene dogodke.

Resolucij niso dali na glasovanje, vendar je predsednik pred orisom le-teh jasno povedal, da bo odslej lahko vsakdo imel pravico (kot predvideva pravilnik) do uporabe slovenščine, sam pa da bo dobesedno izvajal 25. člen pravilnika o javnem redu na sejah rajonskih svetov, če bi še prišlo do motenj in kakršnihkoli izgrediv.

Med drugim je predsednik tudi povedal, da so na zunanem posvetovanju petstrankarske koalicije predlagali, da bi še enkrat posebej povabili predstavnike Bora in Adrie. O tem se bo moral sedaj izreči rajonski svet.

Zamejski mladinci so imeli te dni v gosteh zveznega predsednika ZSMJ tovariša Branka Greganoviča

*Celo Vaša najboljša prijateljica
vam tega ne pove*

Misovci so iz protesta zapustili dvorano in zagrozili s prizivom na sodstvo.

Nedvomno je to premik v pravo smer. Ko bi le dokončno prevladala razum in omikanost...

Igor Canciani

Draga Jasmina!

Pravzaprav...

Odgovor dijakinji Jasmini Grgič sem napisal, nato pa zmečkal in vrgel v koš. Zgodilo se je namreč, da sem začel dvomiti v njeno iskrenost. Naj povem, kaj se je zgodilo. V soboto 25. februarja, so me povabili v kulturno društvo «Fran Venturini» pri Domju. Organizirali so nekakšno srečanje, posvečeno moji parlamentarni dejavnosti. V glavnem sem odgovarjal na vprašanja iz publike, ki so zadevala domala vse plati mojega dela.

Čeprav sem kratkoviden, sem v prvi vrsti sicer polne dvorane opazil mlado deklo, ki je nervozno mencalo majhen magnetofon. Pozneje sem ugotovil, da je to bila prav Jasmina, ki je za svojega «mentorja» prof. Sama Pahorja posnela nekaj ur trajajoč razgovor v družbenem središču «Toneta Ukmarja».

Da bo zadeva jasna takoj, naj povem, da me no moti, če kdo snema moje javne posege, namenjene publiku. V drugih okoliščinah so prišli k meni mladi ali stari poslušalci in rekli, da bi radi snemali to, kar govorim. Položili so magnetofon na mizo predme, da je bil posnetek tehnično boljši. Poudarjam, ne moti me snemanje tega, kar govorim, saj so to moje misli in nimam navade, da bi eno govoril v javnosti, drugo pa v zaprtem krogu.

Tisti večer so mi postavili celo kopico vprašanj. Nekoga je zanimalo, kako so v rimskih političnih krogih sprejemali akcije Sama Pahorja. Povedal sem, da so odjeknile drugače, kot pri nas in da, po mojem mnenju, niso koristile naši stvari.

Pozneje sem izvedel, da je začel krožiti po Trstu letak z naslovom kulturnega društva «Fran Venturini», odlomkom iz posnetega odgovora in mojim podpisom! Brez navedbe avtorja, kot določa zakon.

Znano je tudi, da je letak delil prof. Samo Pahor, iz česar je mogoče tudi sklepati, da je deklico izkoristil za svoje špekulacije, čeprav mi ni jasen razlog tega izzivanja.

Žal mi je, Jasmina, da si iz navdušenja v društvu «Žive naj vsi narodi» (o katerem, priznam, nisem pred tem slišal niti besedice, razen namiga, da je šlo za

nekakšen «klub fanov Sama Pahorja») prešla k dejanjem, ki kalijo čistost tvojih idealov. Premlada si za sodelovanje v takih provokacijah. Vrni se k idealom in ne nasedaj vsakemu mentorju. Tudi meni ne, ki ti sedaj berem levite, pa mi je žal za spodrselaj. Saj nisi ti kriva, pač pa mentor, ki te je izkoristil. Misli s svojo glavo in če se boš motila, nič zato, le da to, kar delaš, počenjaš v dobri veri.

Stojan Spetič

Sicer pa...

ZKMI je organizacija, ki združuje mladel do 29. leta; žal je tov. Spetič že presešel to starost in se ne more več prištevati k našim vrstam. Zato menim, da si pisno odposlala na napačen naslov, če so bile kritike, ki si jih v njem izrazil, namenjene predvsem ZKMI; saj veš, da je to neodvisna organizacija, ki ne upošteva «višjih direktiv», tem manj, če prihajajo od «zunaj». Vsa stališča se pri nas sprejemajo kolegialno in prozorno, ostalo pa so osebni pristopi posameznih tovarišev, ki so pri svojem delovanju in vključevanju v druge organizacije popolnoma avtonomni.

Kar se društva «Žive naj vsi narodi» tiče, ti zagotavljam, da je bil pristop dijakov, ki se prepoznajo v ZKMI popolnoma samostojen. To velja tudi za njihov odstop, ko se je društvo spremenilo v nekaj, kar ni bilo več izraz dijakov samih. Naj dodam, da sem osebno gorel od želje, da bi me kdo povabil na katerega od prvih sestankov društva, saj sem dejansko čutil, da sem tam nezaželen. Pozneje pa je društvo prevzelo stališča in miselne navade, s katerimi nisem mogel soglašati, pa tudi duhovni vodja društva ni bil iz dijaških vrst; tudi to je v meni vzbudilo nezaupanje do organizacije same.

Mnenja sem, da ZKMI korektno obravnava slovensko vprašanje, saj zna problematiko slovenske mladine cepiti na splošno mladinsko vprašanje, izhajajoč iz spoznanja, da so potrebe mladih skupne. Problemov priznavanja slovenske manjšine se je treba lotiti pri koreninah, pri čemer si moramo zabiti v glavo, da ne gre za formalnost ali birokratizem ampak za politični in kulturni

problem, ki ga je treba kot takega obravnavati in ga načenjati z ustreznimi sredstvi.

Gibanje mladih Slovencev, kateremu bomo v bodoče prirojili ustreznjše ime, je nastalo ravno v tej logiki, kot sredstvo za koordinacijo vseh energij, ki jih mladi slovenski komunisti premoremo, odkrivamo in dramimo kot ustvarjalci javnega mnenja tudi med italijanskimi tovariši, ki so že dokazali veliko občutljivost do naših posebnosti.

Drugim mladinskim silam smo že večkrat predlagali skupen javni nastop za doseg pravic, ki nam jih odmerja ustava, a smo običajno naleteli na gluha šesa.

Na kongresu mladinske sekcije SSK je bil sprejet predlog našega predstavnika, naj mladi končno skupno nastopimo; ne prikrivam svojega nezaupanja v sodelovanje ostalih, toda do smrti ne obupam...

Zahvaljujem se ti za povod, ki si ga s svojim pismom dala za pismeni razgovor.

Tomaz Ban

Čakajoč na Godota...

Saj sem svoj čas že napisal, da je to film, ki smo ga že videli. Minister za dežele obljubi v imenu ali po naročilu predsednika vlade manjšini vladni zakonski osnutek o njeni zaščiti, da bi jo pomiril (ali verjetneje, da bi pomiril soppodpisnika mednarodnega sporazuma na dan pred uradnim obiskom v Beogradu). Potem pa na obljubo pozabi, ali pa že poskrbijo tržaški in goriški nacionalisti, da ministra prestrašijo in ga s pritiski prepričajo, naj obljubo spravi v predal in nanjo lepo pozabi.

Ker pa ima vsak film dva ali tudi več delov, moramo vedeti, da nismo še videli vsega. Sledijo namreč tudi napovedane odločitve, ker je «stvar zelo zapletena». In tudi to se je že zgodilo. Potem pa poskrbi za lep konec padec vlade, razpust parlamenta ali sklic volitev. In tudi to se bo najbrž zgodilo.

Poglejmo film še enkrat. Maccanico pove prve dni februarja, da vlada pripravlja zakonski osnutek za zaščito manjšine. To seveda izkoristi zviti Andreotti med svojim obiskom v Beogradu. Sledi tradicionalna zahteva pristojnemu organu parlamenta, naj odloži komaj začeto razpravo o obstoječih zakonskih osnutkih vsaj za en mesec, da lahko vlada pripravi svoj predlog.

Tu smo bralcem dolžni prvi pikri komentar: vsak ve, da je vlada že nekajkrat pripravila predlog zakona za zaščito Slovencev, pa se vsakokrat izgovarja, da se mora zadeve lotiti od samega začetka, kot če bi ne bila cela tri leta zasedala Cassandra komisija in pripravila goro gradiva in če bi v ministrstvu dr. Meccanica ne imeli enega, temveč kar več različnih osnutkov. Sicer pa moramo tokrat verjeti istemu zvitemu Andreottiju, ki je v Beogradu, pred nekaj leti, lepo povedal: «Imamo zadostne izkušnje z manjšinami in lahko pripravimo, če hočemo, zakon o zaščiti Slovencev tudi v 24 urah». Da, prav tako: «Če hočemo».

Tako je minister Maccanico sprejel slovensko odposlanstvo, da bi pokazal demokratično lice italijanske vlade, ki se z manjšino lepo posvetuje, preden jo zaščiti. Vendar manjšini ne pove nič vsebinskega. Pač pa jamra, da mora sestaviti osnutek v okviru petstrankarske koalicije in želi vsaka stranka povedati svoje. Pa tudi sicer je «slovenska zadeva» dokaj zapletena.

Resnici na ljubo se nam ne zdi bolj zapletena od drugih manjšinskih zadev, ki jih je Italija rešila pred 40 ali pred 20 leti. Prej bi si upali trditi, da so nekatere sile, ki bi rade nalašč zapletale našo problematiko, ker nočejo plačati dolgov zgodovine. In tako začenja minister za sistemske reforme Maccanico sprejemati v Rimu, drugo za drugo, v neskončni romarski vrsti, odposlanstva tržaških in

goriških nacionalistov, ezulov, Liste za Trst in podobno. Ministrstvo v Minervini palači se je spremenilo v pravo turistično atrakcijo; taka gneča se je tam naredila! In vsi postavljajo svoje zahteve: ta poenoteno besedilo stotih zakonov, ki naj bi nas že ščitili, a mi tega nismo vedeli, drugi preštevanje Slovencev, tretji vnaprejšnje soglasje tržaških Italijanov in mnenje župana...

Prava zguba časa, boste rekli. Pa saj je prav to, kar tudi minister hoče! Že je dopisniku slovenskega dnevnika napovedal, da potrebuje za pripravo zakona «še kak mesec», a tega ni povedal predsedniku senatne komisije za ustavna vprašanja prof. Elii, za katerega še vedno veljajo stari roki. Recimo, da si je prve dni februarja vzel mesec časa in da minister hoče sedaj še enega. Rok bi v tem primeru zapadel prvega aprila. Datum se kar lepo prilaga, če vemo, da nas vlada najbrž spet vleče za nos. Ali pa bo medtem, čakajoč na oblikovanje svojega predloga, že padla. Ugledni tuji časopisi napovedujejo nameč De Mitovi vladi le malo časa. Spori okoli finančnih problemov so se namreč zadnje čase zelo zaostri, vlada životari, medtem ko je njen predsednik bil na demokračanskem kongresu dobesedno zmlat v sončni prah. Od njegove vsemogočnosti in blišča ni ostalo malodane nič, minister Maccanico pa mora sedaj posvetiti del svoje skrbi tudi sodni preiskavi o «črnih fondih» finančne ustanove «Mediobanca», ki jo je doslej upravljal.

Skratka, nič pozitivnega na obzorju. V teh pogojih bi morali na ves glas zahtevati od vlade to, kar že leta zahtevamo: vlada naj ne zavira zakonodajnega postopka, če ga že ne more pospešiti.

Kaj medtem delajo dežela, pokrajine, občine? In kaj počenjamo mi? Morali bi izvajati na vlado ustrezen pritisk, naj zaboga predloži svoj osnutek, ali pa prizna, da tega ni sposobna storiti. V tem primeru naj pusti parlament, da sam poskusi.

Pritiska z naše strani ni. Tudi demokratična italijanska javnost ni bogve kaj storila, čeprav bi bila njena naloga, da se zoperstavi skupnicam povampirjenih nacionalistov in rimskih romarjev. Ni znakov niti o tem, da bi «ljudski misijon» karkoli pripomogel. Medtem se nekatere stranke (računajo najbrž na to, da jim nihče ne bo predložil računa in da imajo nekateri slovenski volilci dober želodec) že sprenevadajo in lahko se zgodi, da socialisti z misovci in meloni glasujejo za protislovenske resolucije. Soglasno, torej tudi s slovenskimi glasovi izvoljeni pokrajinski tajnik socialistične stranke v deželnem glavnem mestu ne govori več o globalnem ali okvirnem zakonu, pač pa o postopnosti uk-

repov, ki naj bodo v korist manjšini. Skratka, recept izpred 30 let, le da so mu tedaj socialisti nasprotovali, sedaj pa ga oživljajo.

V teh pogojih se nam zdi pravi politični spodrsrlaj, pa čeprav ga narekuje malodušje, predlog o ločenih ukrepih za Slovencev v videmski pokrajini, katere mu nekatere vladne stranke že hitijo izrekat podporo... Slovenci smo bili doslej proti ločevanju na kategorije. Poleg tega se nam zdi, da je za odobritev zaščite beneških Slovencev potrebna prav tolikšna politična volja, kot za odobritev globalne zaščite za vse, od Milj do Trbiža.

V tej zmedbi čutimo potrebo po odkriti razpravi. Potrebno je, da izmerimo bližine in razdalje, opredelimo taktiko in strategijo, kako naprej z bojem, ki je neenak in ga otežkočajo tudi razmere v sosednji Jugoslaviji. Iz te nuje se poraja naš predlog o sklicu zbora vseh slovenskih izvoljenih predstavnikov, katerega bi se udeležili tudi predstavniki kulture in krovnih organizacij.

Doslej nismo naleteli na pozitivne reakcije, prej bi kazalo, da so pri mnogih prisotni bojazen za lastni prestiž in drugi računi, ki bi morali v teh primerih ostati ob strani. Pri vsej krizi sosednje Slovenije moramo priznati, da smo tudi manjšinci sposobni pluralizma in strpnosti v organizirani svobodni razpravi. Poudarjamo, da je vsak izmed nas odgovoren tudi svojim volilcem in vsej manjšinski skupnosti. Kaj čakamo?

«Fantič sem star šele osemnajst let, Cesar me hoče k soudatom imet...»

Neke vroče poletne nedelje mora pet vojakov ostati za kazen v vojašnici. V njihovi sobi se razvijajo dialogi, ki se prepredajo z igrami, ozračje je nasičeno z malimi in velikimi hudobijami: vse to jasno prikazuje, kakšno vzdušje lahko vlada med mladinci, ki večkrat sploh ne vedo, kakšen smisel ima preživeti eno leto v vojski.

To je v skopih obrisih vodilna nit gledališke igre «Naja», ki so jo pred kratkim predstavili v gledališču Rossetti in je žela velik uspeh med tržaskim občinstvom. Predstava je bila obenem povod za okroglo mizo o vojaškem roku, ki jo je pripravilo društvo Miani v sodelovanju z Rossettijem. Ob režiserju in avtorju igre «Naja» Angelu Longoniju so bili prisotni vojaški poveljnik v Trstu general Giuseppe Caccamo, bivši general in novinar Corriere della Sera Luigi Caligaris, predsednik državnega združenja svojcev padlih in ranjenih med opravljanjem vojaškega roka Falco Accame ter predsednik društva Miani Maurizio Fogar. Razpravo je vodil predstavnik gledališča Rossetti.

Iz srečanja, ki je privabilo večje število ljudi, je bilo kmalu razvidno, da je zelo težko najti skupen jezik med «civilisti», celo tistimi, ki se potegujejo za izboljšanje vojaškega roka, in pa profesionalnimi vojaki, ki se čutijo pod stalnim napadom dela javnega mnenja in občil, ki so večkrat morala pisati o številnih nesrečah, katerim so podvrženi naborniki, oziroma vojaki nasploh. Dovolj bo, da spomnimo bralce, da je v petletju 1980-1985 umrlo preko 3.000 vojakov, to je več kot šeststo oseb na leto.

Obstajata namreč dva tabora: tabor

tistih, ki se čutijo pod napadom (predvsem višji vojaški kadri) in branijo tout court vojsko in vojaščino, ter tabor onih, ki so za izboljšanje razmer ali pa drugačno ureditev obrambnega sistema orizoma nabora.

Na tem srečanju je bilo razvidno, da sta dejansko general Caccamo in Caligaris predstavljala uradno stališče vojaških krogov, ki se zavedajo, da nekaj ni v redu, so pa mnenja, da so edinole oni pristojni za izboljšanje razmer.

Predavatelji so si bili enotni le v tem, da dandanes mladi slabše reagirajo na težave, s katerimi se morajo soočiti med služenjem roka ali pa v življenju nasploh. Longonijevu gledališko igro, ki (žal) jasno prikazuje izsek iz vojaškega življenja, so general Caccamo in nekateri iz občinstva ostro kritizirali kot enega izmed «nešteti primerov moralnega linčanja, ki so mu vojaške sile izpostavljene».

Falco Accame, dolga leta eden od najboljših višjih mornariških oficirjev (vojaško suktnjo je obesil na klin zaradi ostrih nesoglasij z vodilnimi kadri vojne mornarice), nato poslanec v vrstah socialistične stranke za dve mandatni dobi, je v uvodu povedal, da je mogoče in nujno izboljšati vojaški rok. Pri tem pa morajo odgovorni odpraviti zapreke med vojaškim in civilnim svetom, približati višje kadre bazi, t.j. vojakom in njihovim problemom, ter pravilno oceniti šibkost mlajših generacij in njim prirediti razmere v času opravljanja vojaškega roka.

Accame žal ni prišel do besede, saj mu ni bilo dano, da bi razvil uvodne misli.

Dimitrij Gruden

Kosovski vozeli

V novi Jugoslaviji so izredno stanje, vojaško upravo, razglasili prvič v zimi 1944/45, ko je na Kosovu izbruhnila kontrarevolucija, probalistični upor. V hudih bojih v Drenici, Uroševcu, Gnjilanu in Kosovski Mitrovici je štab NOV in PO angažiral osem kosovskih brigad, 46. divizijo, 3. brigado 22. divizije in dele 3. in 5. divizije NOV Albanije. Upor je bil zlomljen marca, takrat so tudi preklicali vojaško upravo. Vzroke za upor je treba iskati v delovanju ostankov okupatorske vojske in šovinističnih napakah vojaških enot NOV in nove oblasti.

Do brionskega plenuma (1966) je na Kosovu imela velik vpliv služba državne varnosti, ki je svojo aktivnost gradila na nezaupanju v Albance. Najtežje je bilo obdobje od 1951 do 1957. Albanec so znova silili, naj prevzamejo turško državljanstvo. Od leta 1953 do 1966 se je v Turčijo izselilo nad 230 tisoč ljudi, med njimi več kot štiri petine Albancev. Znana je tudi akcija zbiranja orožja (1956), v kateri so zbrali 30 tisoč pušk. Akcijo je spremljalo poniževanje, mučenje in celo ubijanje.

Ponovno je bilo izredno stanje oklicano po demonstracijah leta 1981, ki so prinesle na površje geslo — Kosovo republika. Od takrat so na Kosovu odkrili devet ilegalnih organizacij in več kot devetdeset ilegalnih skupin albanskih nacionalistov in separatistov, v katere je bilo vključenih nad tisoč ljudi. Organi za notranje zadeve so po podatkih ZIS vložili več kot tisoč kazenskih prijav in več kot 2.500 prijav sodniku za prekrške, Branko Horvat pa navaja več kot poldrugi tisoč kazenskih obsodb in 4.500 kaznovanih za prekrške.

Kaj pomeni zdajšnje posebno stanje, še ni razvidno. Prepovedano je zbiranje, vendar je ta prepoved v veljavi že od novembrskih demonstracij. Napovedali so kazenski pregon organizatorjev množičnega protesta.

Moskovsko gledališče «Jugozapadnaja» gostovalo v Trstu in Gorici

Kraški park že obstaja

Stojan Sancin

Trditev, da Kraški park že obstaja se bo marsikomu zdela iz trte izvita. Zato pogledajmo dejstva, na podlagi katerih si pismoči upa misliti in trditi.

Leta 1978 je dežela F.J.K. odobrila Deželni Urbanistični Načrt - P.U.R., kateremu so se morale občine podrediti s tem, da so spremenile svoje regulacijske načrte in jih prilagodile deželnemu. Med drugim je deželni regulacijski načrt določil 76 zaščiteneh področij (Ambiti di Tutela Ambientale), ki pokrivajo približno 30 odstotkov deželne površine. Teh 76 zaščiteneh področij je združenih v 14 parkov, med katerimi je tudi Kraški park, ki ima od Doberdoba do Doline osem zaščiteneh področij. Občine so morale z majhnimi spremembami vnesti ta Zaščitena Področja v svoje regulacijske načrte. Za ta Področja velja od njihove ustanovitve najstrožji režim zaščite: ni dovoljena nobena gradnja niti nobeno večje zemeljsko delo. Za gradnjo poti je potrebna dovoljena dežele itd. P.U.R. pa ne prinaša nobene omejitve tradicionalnim kmečkim dejavnostim. Kjer je do tega prišlo (težave z ograjami za pašo in podobno), so za to odgovorne občine.

Z zakonom 11 iz leta 1974 je Dežela določila, da o Zaščiteneh področjih odločajo Občine. Vsaka občina lahko za zaščitena področja, ki so na njenem ozemlju, izdela s finančno podporo Dežele pozeben načrt, s katerim uredi delovanje Zaščiteneh področja. S tem načrtom lahko npr. dovoli, da se znotraj Zaščiteneh področja gradijo kmečki objekti (npr. hlevi), da se opravljajo večje melioracije, kar ni brez načrta sploh mogoče.

Glede na to, da načrt lahko zmanjša omejitve na Zaščiteneh področjih, da stroške za načrt skoraj v celoti krije dežela in da dežela daje precejšnja sredstva za urejanje teh področij, bi si človek pričakoval, da bodo občine kar tekmoval, katera bo prej načrte naredila. Vendar je bila moč številnih sil, ki iz različnih razlogov nasprotujejo zaščiti okolja, tolikšna, da so si le štiri občine

v celotni deželi upale to narediti. Ostale so sicer prilagodile svoje regulacijske načrte deželnemu, vendar so storile zelo malo, da bi razložile svojim občanom, kaj to v resnici pomeni.

Obsotnost večine naših uprav na tem polju so krepko izkoristile nazadnjaške sile, ki so take brez težav marsikoga pri-

pričale, da so naši ljudje proti zaščiti okolja.

Poleg tega so dosegle, da je dežela poleg verila izdelavo načrtov za zaščiteno področje tržaški pokrajini, ki prav gotovo nima za potrebe okoliškega prebivalstva istega posluha, kot ga imajo domače uprave.

O dejstvih in mnenjih

Stojan Sancin

O obrambi okolja govorijo skoraj vsi, zato bi si upravičeno pričakovali, da je zaščitnikom pot posejana z rožicami. V resnici pa ni tako. Očitno je obramba narave v nasprotju z materialnimi in političnimi interesi precejšnjega števila ljudi. V prizadevanjih za lastne interese pa nekateri ne izbirajo sredstev. Posebno se pri tem «odlikujejo» nekateri politiki, ki so za lastno uveljavitev pripravljeni na marsikatero podlost, od grobega metanja polen pod noge do prefinjenih oblik obrekovanja. Med slednjimi sta posebno v rabi dve. Prva obstaja v bistvu v tem, da se izbrani žrtvi skuša pripisati kakšna grda ali neumna izjava, ki jo prizadeti ni nikoli izrekel. Če to uspe, ni nato težko «dokazati», kako je prizadeti neumen ali hudoben.

Drugi način pa obstaja v namernem mešanju dejstev, ki so ista za vse opazovalce, s pravico do lastnega prepri-

čanja, ki se logično razlikuje od človeka do človeka. Enostaven primer: če termometer kaže 20 in termometer ni pokvarjen, lahko eden trdi, da je toplo, drugi, da je hladno, tretji, da je ravno prav. Nihče, ki je pri zdravi pameti, pa ne more trditi, da je 30. Kvečjemu lahko nekdo podvomi, da dela termometer prav in temperaturo ponovno preveri z drugim termometrom.

Ta dolg in klobasast uvod je posledica ugotovitve, da je nasprotnikom zaščite narave z zgoraj opisanimi metodami uspelo prepričati doberšen del kraškega prebivalstva o tem, kako vsestransko škodljiv in nevaren je kraški Park. Uspeh teh metod je tolikšen, da morajo tudi zagovorniki Parka zelo oprezno postopati. Volilni udarec, ki ga je Partija doživela na zadnjih občinskih volitvah v Gročani, na Pesku in v Dragi, je bil zelo hud. K sreči predstavljajo te vasi le nekaj odstotkov volilcev občine Dolina. V ostalih vaseh pa je bil Park dobro sprejet. Polet tega število zelenih glasov v celotni občini že presega celotno število volilcev teh treh kraških vasi.

Podoben odziv volilcev v katerikoli kraški občini pa bi bil za nas gotovo uničujoč. Iz tega izhaja tudi velika previdnost marsikaterega našega kraškega voditelja, ki jo zeleni in tudi številni naši mestni tovariši krivično ocenjujejo kot nasprotovanje zaščiti narave.

Vendar čas ne dela v prid našim ljudem. Nacionalistične sile skušajo pod pretvezo obrambe narave vsiliti svoje poglede glede Krasa in to v škodo narave in naše skupnosti.

Uresničitev Parka in zaščita narave nasplošno, če ju bodo upravljale naše domače uprave, ne bi smeli prinesiti prebivalstvu dodatnih težav poleg tistih, ki jih že imajo. Nasprotno: morali bi prinesiti marsikatero prednost (mnenje pissočega).

Če pa bi tržaškimi šovinistom uspelo, da se polastijo urave Parka, jim bo gotovo uspelo urediti stvari tako, da bodo v škodo bodisi naravi, bodisi našemu prebivalstvu (mnenje in skrb pissočega).

Pojasnilo

Bralcu, ki bi se bil v zadnji številki DELA lotil pavlihovskega besedila pod naslovom «Kolektivizem v Gročani», ne da bi prebral nadrejenega članka izpod peresa tov. Sancina, ni moglo biti pri priči jasno, da gre za «priloženi letak» predvolilnega ustrahovanja lipove vejice. Opravičujemo se za nerodnost.

Uredništvo

Kraški park kraški gorski skupnosti!

Miloš Budin

Na začetku sedemdesetih let je Dežela predlagala tak tip zaščite Krasa, da bi Kras vzrojil. Lahko bi rekli, da je bilo to davno nekoč, glede na nesprijemljivo vsebino tistega predloga. V bistvu so predlagani načrt stremel za tem, da bi nekako uzakonil odvisnost Krasa od mesta oziroma vodilnih krogov tega: nekatera posebna ustanova bi namreč zamenjala domače občine pri upravljanju velikega dela kraškega teritorija in to jasno, na «muzejski» način. Od takrat se je marsikaj spremenilo: nova spoznanja v zvezi z zaščito narave (tudi med nami samimi), dozorevanje široke ekološke zavesti, novi deželni zakoni, novi regulacijski načrti, a tudi novi posegi po kraškem ozemlju, ki so v sporu s potrebo po njegovi zaščiti...

Kaj pa tista bolj ali manj prikrita želja nekaterih naših someščanov po RAZPOLAGANJU s Krasom? Je mar izgubljena? Je mar mogoče iskati zvezo med to željo in namenom, da poveri Dežela Tržaški provinci projektiranje Kraškega parka, o čemer beremo v zadnjem času? Ali je morda za tem namenom le dejstvo, da se kraške občine in Kraška gorska skupnost niso doslej za to potegovali? Kaj pa od Dežele obljubljena Konferenca o teritoriju!?

Bodi kakorkoli, bolje je, da takoj poverimo, da se ne strinjamo s tem, da bi Kraški park prevzela Provinca. Od vsega začetka smo namreč trdili, da je uspešnost vsake zaščite in ovrednotenja Krasa zagotovljena lahko le z neposredno udeležbo domačega prebivalstva. Izkušnje zadnjih let v zvezi s postavljanjem velikih infrastruktur na našo planoto nam to samo potrjujejo. In navsezadnje nam to dokazujejo tudi svetovne izkušnje na področju naravnih parkov s tako dimenzijo in vsebino, kakršni ima Kras, kjer je naravno ravnovesje odvisno v prvi vrsti od aktivne prisotnosti človeka, ki je z okoljem tesno in organsko povezan s svojo kmetijsko dejavnostjo, z delom v gozdu in z občutljivostjo domačina za naravno okolje.

Pomembnost udeležbe domačinov pri tem potrjuje tudi deželni zakon št. 11 iz leta 1983, ki nalaga v prvi vrsti občinam in gorskim skupnostim vlogo načrtovalcev in upraviteljev naravnih parkov. Kar se našega teritorija tiče, ne more nihče oporekati, da je Kraška gorska skupnost tista javna ustanova, ki s svojim institucionalnim sestavom najpopolneje predstavlja kraško prebivalstvo in zajema celotno kraško planoto na Tržaškem in Goriškem. Ravno tako ne more nihče oporekati, da čuti kraško prebivalstvo potrebo po tem, da se Kras zaščiti in ovrednoti na primeren način. Na primeren način zaradi tega, ker je nujno pri tem upoštevati različne potre-

be: potrebo po splošnem razvoju naših dveh pokrajin v širšem prostoru (pri čemer razvoj ne sme pomeniti le količinske rasti), potrebo po zaščiti in ovrednotenju narave, potrebo po ohranjanju in razvoju s tem povezanih tradicionalnih dejavnosti (predvsem kmetijstva), potrebo po zaščiti in razvoju kulturnih in narodnostnih značilnosti Slovencev v okviru graditve poštenega sožitja, potrebo po tem, da je njemu — kraškemu prebivalstvu — za vse to priznana vloga protagonista.

Zato je nujno, da Dežela poveri Kraški gorski skupnosti nalogo načrtovan-

ja in upravljanja kraškega parka.

Na ta način bomo zagotovili tudi pozitiven odgovor na vsebinsko vprašanje, če naj bo Kras pojmovan kot rezervat na razpolago mestu (v turistične in druge namene), ali pa kot realnost, ki ima svojo družbeno, kulturno, etnično in seveda naravno ravnovesje oziroma življenje, ki je stalno podvrženo kvantnim zunanjim in notranjim pritiskom in vsiljevanjem ter spremembam časa, zaradi česar ga je treba zaščititi in v ta namen domače prebivalstvo in njegove ustanove primerno opremiti.

Miloš Budin

Nedavno povoljno mnenje Deželnega tehničnega odbora o Podrobnostnem načrtu za sinhrotron pri Bazovici je seveda le tehnične narave. Vprašanje pa ostaja še vedno odprto iz političnega vidika in politično — upravni organi — Deželni odbor in predsednik Biasutti so poklicani, da ga tako obravnavajo pred dokončnim sklepom. Deželni odbor in njegov predsednik bi morala namreč vsekakor počakati na zadevno razpravo pristojne komisije Deželnega sveta, na razpravo o treh zadevnih resolucijah v deželnem svetu samem, upoštevati bi morala pomisleke ministra Ruffola ter številne in utemeljene ugovore posameznikov, organizacij in ustanov. Pri vsem tem pa morata Deželni odbor in predsednik Biasutti upoštevati vsekakor in predvsem dejstvo, da bi izbira bazovske lokacije nepopravljivo prizadela ne le kraško naravno ravnovesje, marveč tudi in v prvi vrsti že tolikokrat načeto ravnovesje slovenske narodnostne skupnosti, za katero je razmerje s teritorijem zgodovinske naselitve osnovnega pomena.

Nujna je torej premišljena in pravična politična odločitev, ki jo omogoča tudi tehnična možnost alternativne lokacije AR1 znotraj območja Centra za znanstvene raziskave. Slovenska narodnostna skupnost ne sme postati še slednjič žrtev površno načrtovanega splošnega razvoja pri nas in teženj po politični prevarikaciji njenih potreb in zahtev.

Miloš Budin
deželni svetovalec KPI

Slovenci v Italiji, evropski integracijski procesi in evropska levica

Če dalje upoštevamo, da tudi najbolj optimistične sovjetske napovedi o konvertibilnosti rublja terjajo najmanj desetletno dobo dohitevanja svetovnih devizno tržnih razmer in da so ne ravno novi načrti o prosti valutni coni na Tržaškem še nekam megleni, smemo upravičeno predvidevati, da bo v doglednem času še vedno aktualna in dragocena izkušnja krajevnih zunanjetrgovinskih dejavnikov s kompenzacijskimi posli. Znano je, da je delež slovenskih gospodarstvenikov v naši deželi na tem področju vse prej kot zanemarljiv. Poslovno modra in pravočasna se zato kaže odločitev pomembnejšega ter ustrezno usposobljenega slovenskega bančnega zavoda v Italiji, da se je udeležil nedavnega odmevnega poslovnega nastopa «Italia 2000» v Moskvi.

Prav tako velja pozdraviti pobudo nekaterih slovenskih finančnih krogov na Tržaškem za skupen nastop ugledne italijanske, jugoslovanske in avstrijske zavarovalnice v prostoru medregionalne delovne skupnosti Alpe Jadran, ki je z novima madžarskima članicama ter napovedanim čehoslovaškim pristopom že segla na območje SEV. Dragocena bo v tem pogledu tudi te dni predstavljena pobuda na področju najsodobnejših storitev v korist zunanjetrgovinskega poslovanja, kooperacijskih poslov ter skupnega investiranja.

Obstoječe in snujoče se dejavnosti na znanstvenoraziskovalnem in izobraževalnem polju bodo lahko s pridom utrdile in razširile sodelovanje s strokovnjaki in znanstveniki iz držav SEV, ki se že zdaj — v širših okvirih — uspešno odvija v Mednarodnem zavodu v Devinu, na mednarodnem inštitutu za teoretsko fiziko ter na mednarodni izpopolnjevalni šoli SISSA v Miramaru, v univerzitetnih inštitutih, v znanstvenoraziskovalnem parku pri Padričah, na geofizikalnem inštitutu, v astronomskem observatoriju, pri bodočem sinhrotromskem pospeševalniku. Slovenci v Italiji so pri teh ustanovah častno zastopani z uglednimi strokovnjaki-poedinci. Pri nekaterih projektih, tako pri sinhrotromu, pa sta aktualno in sporno vprašanje lokacije ter zrežirana protislovenska gonja zaenkrat zasenčila ponujeno možnost, da bi ljubljanski inštitut Jožef Štefan in zagrebški inštitut Rudjer Bošković črpala sredstva iz tretje košare finančnega sporazuma, ki sta ga lani podpisala Mikulić in Gorja, za soudeležbo pri finansiranju tega slovskega, v tehnološko uporabnost naravnane pospeševalca elementarnih delcev. Če smemo o pomenu pobude soditi «a negativo», po negativni plati, se spomnimo, kako je zoper samo zamisel vzrojil

s skupščinskimi vprašanjem melonarski svetovalec Gambassini. Njemu je pač že jasno, kako bi taka rešitev blagodejno vplivala na utrjevanje samozavesti in družbenega tkiva Slovencev v Italiji.

Ko izpostavljamo primerjalne prednosti naše dežele pri premagovanju relativnega zaostanka Italije ter južnega krila evropske dvanajsterice v okviru gospodarskih odnosov med EGS in SEV, nam je seveda pri priči jasno, da jim deželno gospodarstvo samo ne more biti kos. Naloga dežele je v prvi vrsti, da nudi gospodarstvenikom oporo tako po analitični, raziskovalni plati kot po sintetični plati usklajevanja projek-

tov in njihovega zagovarjanja pri osrednjih oblasteh v Rimu ter pri EGS. Odločilno vlogo naj bi v tem pogledu odigral snujoči zakon za obmejna področja, če bo v parlamentarnem postopku obvarovana njegova izvorna specifičnost. Zakon je za Slovence po dveh plateh pomemben: prvič zato, ker naj bi po izvorni zamisli izrecno priznaval, finančno podpiral in spodbujal posebno integracijsko vlogo slovenske in italijanske manjšine na obeh straneh meje; drugič zato, ker pomeni idejno navezo s praktično neizpeljano zamisljivo višjih oblik gospodarskega sodelovanja ob meji iz osimskih sporazumov.

Nekatere diplomatske poteze kažejo v zadnjih časih na oživljanje tedanjih obvez. Dragocene ostajajo tudi kot zametek ali vsaj začasni nadomestek morebitnega povsem slovskega statusa odnosov, ki naj bi ga Jugoslavija sklenila s EGS, saj vse kaže, da ji Švica in Finska hitita zaklepat pred nosom stranska vrata EFTE. Danes seveda treznejše gledamo na finančne in tehnološke sposobnosti Jugoslavije, da se vpreže v industrijsko kooperacijo. Toda tisti, ki se pred desetimi leti nismo pustili premo-

titi od politične ujme LzT in smo vztrajali pri nujnosti presejanja gole trgovinske izmenjave med sosedama, si lahko z vsjo potrebno skromnostjo le čestitamo, da smo zrlji v smer, ki jo danes čaka potrjuje.

Bogatejši smo danes tudi za desetletno izkušnjo delovne skupnosti Alpe Jadran, nemara doslej najuspešnejše oblike medregionalne integracije v Evropi tem značilnejše, ker povezuje dežele in držav vzhodnevropskega in zahodnevropskega vojaškega zaveznitva, neodvisne Avstrije in neuvrščene Jugoslavije. V politoloških krogih navajajo predvidevanja, po katerih naj bi integracijski procesi v Evropi privedli do prelihanja pristojnosti iz zdajšnje državne nacionalne struge čez en breg na transnacionalno polje, čez drugega pa na polje regionalnega omrežja. Za narodno «slovenskih» razsežnosti je to merilo še kako pomembno, saj bo ta raven odločilna ravno pri zaščiti njihove narodne kulturne in jezikovne samobitnosti. Izkušnja delovne skupnosti Alpe Jadran z ljubosumnim varovanjem enakopravnosti slovenskega, hrvaškega ter madžarskega jezika pred nemščino in italijanščino pomeni dragoceno, doslej pre malo upoštevano prtljago za pot v združeno Evropo.

Naivno in nevarno bi bilo pričakovati, da bo do take uravnovešene prerazporeditve pristojnosti med transnacionalno razsežnostjo in regionalnim merilom prišlo samo po sebi. Zakon močnejšega in prostorsko neenakomernega razvoja poganja tok dogodkov v nasprotno smer. Pristaviti pa velja takoj da s tem sproti rojeva odpor ter njegovo odražanje in organiziranje na gospodarski, družbeni, kulturni in politični ravni. Dramijo se zavesti, ki preraščajo v družbene in politične silnice ter se upirajo prednostni progi za integracijske koristi transnacionalnih velepodjetij na škodo političnega, družbenega in institucionalnega nadzora. Ni naključje, da se je v ES vprašanja narodnih in jezikovnih manjšin prva lotila pastorka med evropskimi telesi: pač evropska skupščina, ki ji državne oblasti še vedno niso pripravljene zaupati ustavodajnega mandata in priznati v tem neposredno voljenem telesu najpristnejši izraz demokratične suverenosti evropskih ljudi. 16. oktobra 1981 je nesluteno štirinajst letna večina osvojila poročila in resolucijo socialističnega poslanca Gaetano Arfeja in postavila temeljna načela razmah misli in dela v prid manjšin v okviru prizadevanj za Evropo narodov. Na tej osnovi je v okviru ES nastal Bureau za manj uveljavljene jezike. 30. oktobra 1987 so načela prerasla v stvarni

priporočila državam članicam glede jezikovnih, šolskih in kulturnih pravic manjšin s poročilom in odmevno listino flamskega evropskega poslanca Willyja Kuijpersa. Vzporedno s tem že več let dozoreva poročila, ki je bilo zaupano poslancu von Staufenbergu, v katerem se posebej izpostavljata pravna in gospodarska plat vprašanja. 4. oktobra lani pa je Svet Evrope osvojil resolucijo o deželnih ali manjšinskih jezikih, ki naj bi ga ministerski svet ustanove sprejel kot mednarodno pravno obvezujočo pogodbo.

Osnovna šibkost vseh omenjenih pobud tiči namreč v njihovi zgolj moralo obvezujoči naravi, v razdalji, ki jih loči od pozitivnega prava. Skratka, v demokratsko institucijskem deficitu evropske integracije.

Naj tu pribijem, da gre za integracijo dvanajsterice, pač tisto, ki je s svojim povezovanjem prišla neprimerno dlje od slehernega drugačnega okvira in zastavlja taka in tolikšna politična vprašanja, da se jim nobena resnejša politična sila v Evropi ne more več ogniti. Komunisti vidimo v njej pravšnji okvir naših prizadevanj za politično zedinjeno, demokratsko in navzven odprto, miroljubno, z vsemi sodelujočo skrupnost. Seveda podpiramo odpravo notranjih carinskih, prometnih, davčnih, deviznih pregrad, ki jih predvideva lista iz leta 1985 z napovedjo poenotenega tržišča s 320 milijoni ljudi do konca leta 1992. Toda to ni dovolj. Skrbijo nas posledice, če bi dotlej ne prišlo tudi do usklajevanja davčne, monetarne, storitvene, industrijske, tehnološko-raziskovalne, šolske, zaposlitvene, socialne, zdravstvene, ekološke, demografske, priselivitvene politike v prostoru vse manj obrzdanih, razdivjanih ozkosrčnih koristi. Nad dokajšnjimi predeli naštetih področij državni parlamenti že danes nimajo več nekdanjega pregleda, nadzora in vpliva. Toda obvladovanje teh področij se večinoma ni preselilo v evropsko skupščino. Odtod naša jasna zahteva po ustavodajnem pooblastilu novi skupščini, ki jo bomo volili junija letos. Od razmerja sil v njej bo odvisno, ali bo zmogla tudi mimo formalnih pooblastil stopati v smer demokratskega političnega združevanja in premagovanja bodisi ozkosrčnih kot kratkovidnih pogledov, ki se skrivajo tako za «evroforičnimi» kot za «albanojnimi» stališči.

Z odgovornostjo, ki na, jo nalaga zvestoba do naroda, do lastne preteklosti in do večinskega zaupanja, ki ga želimo med slovenskimi volilci, gojimo slovenski komunisti v Italiji prepričanje, da imamo lahko v trezni, realizmu in dejavnemu reformizmu zavezani evropski levici sopotnika in zaveznika pri graditvi Evrope, ki v njej «ne vrag, le sosed bo mejak».

Ravel Kokrič

Prijatelj prijatelj je prijatelj...

Goriški in tržaški delež pri prikazu italijanske kulture na Madžarskem

Od 18. do 28. februarja so v Zalaegerszegu na Madžarskem potekali dnevi italijanske kulture; organiziral jih je tamkajšnji kulturni center ob sodelovanju italijanskega kulturnega centra v Budimpešti. Dnevi italijanske kulture so obsegali troje razstav, ob svečanem odprtju prireditve pa je bil na sporedu tudi koncert pihalnega kvinteta Rossini iz Pesara s skladbami italijanskega skladatelja.

Svoj delež je v Zalaegerszegu prispevalo tudi tržaško Združenje Italija-ZSSR; odzvalo se je namreč vabilu krajevne sekcije Združenja Madžarsko-Sovjetskega Prijateljstva. Predstavniki tržaškega združenja so se dnevov udeležili z zgodovinsko fotografsko razstavo «Od Galicije do Sibirije - Tržačani na vzhodni fronti», ki sta jo pripravila prof. Marina Rossi in prof. Sergio Ranchi ter z razstavo grafik tržaške umetnice Megi Pepeu na temo zadnje Magrisove knjige «Donava». Poleg tega je celotna prireditev obsegala še fotografsko zbirko o Gorici, delo skupine znanih goriških fotografov. Dnevov se je udeležil tudi goriški župan dr. Scarano.

Zalaegerszeg je upravno, politično in kulturno središče pokrajine Zala (Železna Županija); pretežno se razprostira v obmejnem pasu. Od Prekmurja do Medjimurja, tja do severnih bregov Blatnega jezera. Zalaegerszeg že vrsto let goji stike z Gorico, medtem ko je sodelovanje z našim mestom mlajše, in sicer preko Konservatorija Tartini in Glasbene Maticice.

Pravzaprav so bili Dnevi italijanske kulture prava priložnost za vzpostavitev stvarnejših stikov čeprav sta se v vlogi «posrednikov» (to menda čudno zveni) znašli združenji, ki naj bi imeli drugočno poslanstvo.

Tudi na Madžarskem, je — na krilih novih vzhodnih tokov — opaziti več novosti. V družbeni in politični stvarnosti je že prišlo do nekaterih korenitih sprememb. Postopno se uveljavlja večstrankarski sistem in na splošno je deželo zajel val demokratizacije. Pred kratkim so

Estonski prepoved in perestrojka

V estonski prestolnici Tallin so z močnimi ljudskimi sprevodi pospremili ponovno uvedbo narodne, črno-belomodre zastave ter proglasitev dneva neodvisnosti 24. februarja. Predsednik estonskega vrhovnega sovjeta Arnold Ruitel je poudaril vlogo perestrojke pri urejanju narodnostnih zadev in svaril pred tem, da bi ukrepoma pripisovali protisocialistično ost.

OLASZ KULTURÁLIS NAPOK

1989. február 18-27.

MEGHÍVÓ

ustanovili Madžarski Demokratski Forum, ki združuje ogromno število ljudi, pot pa si utirajo tudi druga alternativna gibanja.

Ob tolikšnjem premikanju in «nemiru» (v pozitivnem smislu besede) pa prihaja na dan tudi kopica vprašanj. V ta okvir prav gotovo sodi problem ohranitve stikov in preoblikovanja odnosov s SZ, do katere madžarsko ljudstvo ne kaže ravno naklonjenosti.

Prav glede na trenutno stanje in na navedene premike, bi lahko Trst, Gorica in Zalaegerszeg, s svojimi sosordnostmi in specifičnostmi obmejnih mest, postali izhodišče za isknanje novih oblik sodelovanja med državama; sodelovanja pač, ki bi prerasklo okvire priložnostnih in površnih stikov ter bi privedlo do prave povezanosti, na paritetni osnovi in v duhu prave konfrontacije. V tem sklopu bi večjo vlogo in veljavo seveda pridobili tudi obe združenji za stike s SZ, ki bi lahko opravljali funkcijo veznega člana med več kot dvema realnostima, tako da bi svoje predloge obmejnih realnosti ki prizadevno delujeta za odpiranje in širjenje kulturnih obzorij, ponesli v širši prostor in s tem prispevali k utrditvi mnogostranskega kulturnega dialoga.

Podobnega mnenja je tudi direktor italijanskega kulturnega centra v Budimpešti Eustachio Porsia, ki je pozdravil nastanek tovrstne oblike sodelovanja.

Stiki med Trstom in Zalaegerszegom se bodo še bolj okrepili konec maja, ko bo združenje Italija-ZSSR priredilo za svoje člane izlet v Železno Županijo in Budimpešto; na njem bo tudi več priložnosti za srečanje in izmenjavo mnenj s predstavniki Združenja madžarsko-sovjetskega prijateljstva.

Igor Canciani

Izzetost...

najvznemirljivejše plati zdajšnjih razmer.

V: V čem tiči pravzaprav predmet spora?

O: Ne bi rad zdrknil v preenostavne in približne ocene, kot se zunanjemu opazovalcu pač rado dogaja. Zdi se mi, da so prišle do izraza meje in pomanjkljivosti zvezne ureditve in političnega vodenja države ter da je to hudo omajalo odnose med raznolikimi sestavinami jugoslovanske stvarnosti in vplivalo na vse večje gospodarske težave ter na neizprosne politične terjatve poravnave zunanjega dolga in bitke zoper inflacijo. Če osredotočimo pozornost na ta splet, se preudarek naravno seli na širše vprašanje krize jugoslovanskega sistema kot socialističnega sistema.

V: In sicer?

O: Trdim namreč, da se v odnosih med narodi in republikami, pač najznačilnejši in ključni potezi jugoslovanske stvarnosti, zrcali izzetost razvojnih in inovacijskih moči sistema, ki sloni na kolektivni lasti proizvodnih sredstev, na

prevladujoči vlogi države in partije pri gospodarskem poslovanju na škodo sleherne tržne logike in slehernega tekmovalnega merila.

V: Tudi Jugoslavija doživlja torej veliko in očitno krizo socializma. Toda po čem se odlikuje od tiste, ki jo je zaznati v Sovjetski zvezi?

O: Predsednik vlade Marković je v svojem programskem govoru 28. januarja obsodil «iluzije ter dogme, ki so vzrok neuspeha vseh socializmov, vstevši našega, kljub dejstvu da je v času, ko se je spustil v bitko s stalinizmom, našel potrebno moč za osamosvojitvev in začetek novega procesa». Začenši pri tej zavesti skušajo danes predrugačiti strukture in ravnanja do mere, ki je potrebna, da se jugoslovansko gospodarstvo in družba izvijeta iz nazadovalnega vrtinca, ki ju je potegnil vase. Med glavne že začitane smernice vase sodita obnovev tržnih zakonitosti ter popolna vključitev v svetovni trg.

V: Toda jugoslovanski voditelji vztrajajo pri potrebi po očuvanju in ponovnem pogonu življenjskega jedra samoupravne zamisli...

Ozrimo se...

novu. V prvi vrsti zoper nekatere cehovsko ozke oblastvene kroge, ki utegnejo denimo — sprožiti neverjeten niz «imennitnih solidarnosti» s pedofilom Moncinijem v težavah z ameriškimi sodniki. Toda mesto se tudi sprašuje o potezi škofije in njenih evangelizacijskih prizadevanjih, kot bi šlo za pokoritev dežele brezvercev.

Trst potrebuje siceršnjih poti. Potreben je poguma, potrebna ga je levica, potrebni so ga komunisti v njej. Sprejeti je treba oživitev industrije z zaščito neponovljivega okolja, ki ga ponujata morje in Kras. Oplemenititi je treba premoženje znanstveno raziskovalnih središč kot žarišč nove proizvodnje in visoke strokovnosti. Končno je treba dobiti demokratično bitko odnosov s slovensko manjšino.

Ambiciozen načrt opuščanja zakoreninjenega objokovanja, jalovega protesta, zaklepanja v utrdbo terja kajpak nosilcev z drugačnim obzorjem mimo tistih, ki so doslej sedeli pri krmilu krajevnih uprav. Desetletje prevlade tako imenovane «melone» je bilo pač usodno za bodočnost te skupnosti. Hudo odgovornost pa so si naprtili tudi vsi, ki so se z «melono» spogledovali in še danes z njo spletkarijo v zakulisjih oblastih. Med njimi so tudi socialisti: to pa pomeni težko coklo pri graditvi programov in zavezništev, ki naj bodo kos možnostim in potrebam premagovanja osamelosti in potrnosti.

Na pokrajinskem partijskem kongre-

su sta poročilo tajnika Nica Coste in obravnava sama iskali poti odkritega soočanja ne-le s socialisti na stvarnih tleh dejavnih pobud. Tržaške komuniste čaka torej prenovitveni napor, ki se že kaže v najnovejših političnih in kulturnih pobudah ter v samem sestavu vodstvenih teles. Toda partiji se še pozna, — na to je v sklepni besedi tov. Gianni Cervetti jasno opozoril — nekakšna nostalgična zagledanost v lastno preteklost, v čas razburjenj in navdušenj, ki je za vselej za nami. Obrniti stran pomeni torej osvobodilno kretnjo tako zase kot za mesto v celoti.

Kolikšno je breme preteklosti, je prišlo jasno do izraza med samim kongresom. Obravnava in volitve niso le s številkami izpričale dokajšnjega pristanka na stališča tov. Cossutte. Zvrščali so se posegi, ki so z izrazito togostjo izpostavljali razredno naravo in marksistično poreklo KPI, ki naj bi ju tako rekoč razprodajal večinski dokument centralnega komiteja. «Socializem se tu izključuje — je dajal Cervetti — kot kategorija duha, zunaj zgodovine. V dobi velikih preobrazb, rušenja gotovosti se človek zlahka zateka h katekizmom».

In vendar so potrebne vse energije, zato da bi KPI v tem mestu bolj tehtala, da bi svoje zamisli znala pretolmčiti v stvarnost ob sodelovanju z drugimi naprednimi silami. Treba je mladih, ki so iz lastnih vrst izrazili novega vsedržavnega tajnika ZKMI Giannija Cuperla. Na kongresu je spregovoril o kršnih pravicah celega rodu, o družbeni in politični levici, ki se mora z novimi pri-

O: Drži, toda bolj kot kdajkoli so tudi pozorni do potrebe, da se izostrijo učinkovita politična sredstva bitke zoper inflacijo, prestrukturiranja proizvodnega stroja, tehnološke inovacije ter odprtosti do tujega kapitala ter do mnogoterosti lastninskih oblik.

V: Da bi ta program žel uspeh, pa sta — kot kaže — nujni tudi vztrajna verna Evropske skupnosti in Italije?

O: Italijanska vlada je še zlasti z memorandumom o soglasju, ki je bil podpisan v Rimu 29. januarja 1988, sprejela stvarne obveze pri podpiranju ponovnega pogona jugoslovanskega gospodarstva. Komunisti smo s to usmeritvijo soglašali in jo podprli. Dоследno je treba pri njej vztrajati ter jo na ustreznih mestih dopolniti s spodbujanjem ukrepov, ki naj bistveno zmanjšajo jugoslovanski dolg tujini. Na ta kompleksen splet nalog moramo tudi cepiti politiko pospešenega sodelovanja z Evropsko skupnostjo. Razmisliti je treba tudi o obliki posebne pridružitve Jugoslavije k evropski Dvanajsterici prav zavoljo njenega izjemnega položaja nevrščene, vezne države.

jemi postaviti po robu logiki profita ter uničevanju človeka in narave. In vendar je Trst pretežno mesto starcev, ki jih pogosto mučita pomanjkanje in samevanje; zato jih je treba nagovarjati pri uveljavljanju solidarnosti in drugačne kakovosti življenja.

Tržaško kompleksnost prepogosto enostransko prebiramo: bodisi da se njegovi omika in kultura povzdiguje, bodisi da se bičata njegovi zaostalost in nestrpnost. V resnici pa ne manjka v tem tkivu nosilcev sprememb; tu so razumniki in znanstveniki, družbeni delavci, naravovarstveniki, ženska gibanja, razvejano tkivo slovenske narodnostne skupnosti!

Fabio Inwinkl

